

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ФІЛОСОФІЯ, КУЛЬТУРОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К.В. Балабанов

Засновано у 2011 р.

ВИПУСК 13

МАРІУПОЛЬ – 2017

УДК 3(05)

Вісник Маріупольського державного університету
Серія: Філософія, культурологія, соціологія
Збірник наукових праць
Видається 2 рази на рік
Заснований у 2011 р.
Видання включено до міжнародних наукометричних баз
«**Index Copernicus International**» (Польща),
РІНЦ (Росія) та електронної бібліотеки **Cyberleninka** (Росія)

Затверджено до друку Вченою радою МДУ (протокол № 14, від 08.06.2017 р.)

Головна редколегія:

Головний редактор – чл.-кор. НАПН України, д. політ. н., проф. К. В. Балабанов

Заст. головного редактора – д. е. н., проф. О. В. Булатова

Члени редколегії: д. ю. н. проф. О. В. Філонов,
д. філол. н., доц. О. Г. Павленко, д. і. н., проф. В. М. Романцов,
д. культурології, проф. Ю. С. Сабадаш, д. е. н., проф. Ю. І. Чентуков.

Редакційна колегія серії:

Відповідальний редактор – д. культурології, проф. Ю. С. Сабадаш

Заступник відповідального редактора – к. мист., доц. Г. І. Батичко

Відповідальний секретар – к. і. н., доц. С. Є. Орехова

Члени редакційної колегії:

д. філос. н., проф. В. А. Бітаєв, д. філос. н., проф. М. Т. Братерська–Дронь, д. філос. н., ст. наук. співроб. С. В. Курбатов, д. філос. н., проф. Л. Т. Левчук, д. філос. н., проф. В. А. Личковах, д. філос. н., проф. В. І. Лубський, д. філос. н., проф. Р. Сапенько (Республіка Польща), проф. Я. Курчевський (Республіка Польща), д. філос. н., проф. О. П. Поліщук, д. філос. н., доц. О. В. Попович, д. філос. н. пров. спец. А. О. Ручка, к. пед. н., проф. В. Г. Виткалов, д. культурології, проф. П. Е. Герчанівська, д. культурології, проф. О. М. Гончарова, д. культурології, доц. Н. А. Жукова, д. культурології, проф. О. В. Кравченко, д. культурології, проф. І. В. Петрова, к. філ. н., доц. С. М. Сороко (Республіка Білорусь), д. і. н., проф. В. Ф. Лисак, д. і. н., проф. О. В. Стяжкіна, д. соц. н., ст. співроб. Л. Д. Бевзенко, д. соц. н., проф. Б. В. Слющинський, д. соц. н., проф. В. І. Судаков, д. соц. н., проф. М. В. Туленков, д. соц. н., проф. Н. М. Цимбалюк, д. соц. н., ст. співроб. Г. І. Чепурко, д. соц. н., проф. В. М. Щербина.

Засновник Маріупольський державний університет

87500, м. Маріуполь, пр. Будівельників 129 а

тел.: (0629)52-99-46, e-mail: visnyk-culturology@mdu.in.ua

Web-page: www.visnyk-culturology.mdu.in.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації.

(Серія КВ №17804-6654Р від 24.05.2011)

Тираж 100 примірників. Замовлення №469.2

Видавничий центр МДУ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК №4930 від 07.07.2015 © МДУ, 2017

ЗМІСТ

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, АКАДЕМІКА АКАДЕМІЇ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ, ВІДМІННИКА ОСВІТИ УКРАЇНИ ЮРІЯ ЛЬВОВИЧА АФАНАСЬЄВА	7
--	---

ФІЛОСОФІЯ

Бельдій О. В. СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ В КОНТЕКСТІ ЛЮДСЬКОГО ДОСВІДУ	8
Співак В. В. МОВА ФІЛОСОФІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОПОВІДІ XVII СТ. НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ АНТОНІЯ РАДИВИЛОВСЬКОГО	15

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Батичко Г. І. МИСТЕЦЬКІ ЗАХОДИ ЯК ЧИННИК КУЛЬТУРОТВОРЕННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	22
Бровко М. М. ФЕНОМЕН АКТИВНОСТІ МИСТЕЦТВА В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ ЕСТЕТИЦІ	28
Демчук Р. В. МОДИФІКАЦІЯ МІФОЛОГЕМИ «ХРАМУ-ГРАДА» У РОСІЙСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ	36
Дорога А. Є. КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЕВОЛЮЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ	45
Куцак С. А. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРОГРАМ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРАКТИК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	52
Малюк Є. О. ВІДЕОІГРИ НА КОМП'ЮТЕРАХ «РАДІО-86РК» ТА «ФАХІВЕЦЬ»: КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ	61
Микуланинець Л. М. ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ МИТЦЯ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ	67
Нагорняк М. В. КЛІШЕ І ШТАМП У НОВИНАХ НА РАДІО (НА ПРИКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ 1-ГО КАНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО РАДІО)	75
Пашкевич М. Ю. ПЕРФОРМАНСНА КОМУНІКАЦІЯ: ВИТОКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ	82
Сабадаш Ю. С. ЕВОЛЮЦІЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ (ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГУМАНІЗМ»)	91
Ткач А. А. РОДИННА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ	103

Федорова Є. В. ПОНЯТТЯ «ФЕСТИВАЛЬ» ТА ЙОГО МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ АСПЕКТИ	110
Яблоков С. В. ШТАМПИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ДЕТЕКТИВНОМУ СЕРІАЛІ	120

СОЦІОЛОГІЯ

Гордієнко Н. М. ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГАМИ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАНЦЯМИ ТА ЇХНЬОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ДО ЖИТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	131
Слющинський Б. В. ВПЛИВ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО СКЛАДУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СПІЛЬНОТИ СУЧАСНОГО РЕГІОНУ	139
Ташкінова О. А. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЯК СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	147

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Мирослав Николац СВОБОДА СЛОВА В ТЕОРІИ И НА ПРАКТИКЕ	154
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	160
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ В ЗБІРНИКУ НАУКОВИХ ПРАЦЬ	162
КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ	167

Ye. Malyuk

VIDEOGAMES ON «RADIO-86RK» AND «SPECIALIST» COMPUTERS: CULTURAL CONTEXT

The article analyses the features of video games intended for Radio-86RK and Specialist home computers, from which the history of video games for home systems in the USSR began. Radio amateurs assembled these computers on their own until large-scale production was launched some time later after the circuit diagrams of these computers were published in radio amateur magazines “Radio” and “Modelist-konstruktor”.

Almost all game projects created in the early days of the gaming industry in the USSR, unlike those in the rest of the world, were found to pay hardly any attention to the narrative, focusing on gameplay instead. There were no interactive fictions or role-playing games among the games for Radio-86RK and Specialist. Mostly puzzles, electronic versions of board games, shoot-'em-ups, and labyrinths like Lode Runner were available.

Most games were the clones of the well-known titles from outside the Eastern block; however, some originals were also there. Among these games was the first Soviet game based on movie named “Kin-dza-dza”. This article describes the difference between procedural rhetoric of early videogames and rhetoric of movies.

The contribution of Ukrainian developers to the emerging of gaming industry is determined in the article. Specifically, home computer Specialist was developed in Ukraine by engineer Volkov. Some of the earliest Ukrainian video games were also developed – Space Games by anonymous developers from Lviv (1987) and Saboteur (1989) by anonymous developers from Kharkiv. One of the most ambitious games for Specialist “Team-13” (1993) was made by developers from Simferopol.

The conclusions are drawn about the specifics of games created by radio amateurs in the USSR at those times. The importance of the existence of game developer communities is emphasized. Since the developers of video games were primarily radio amateurs and not the professional game developers, the technical implementation was dominated by the desire to create original gameplay. The content of the videogames was very primitive because amateur developers were focused on popular at that time game mechanics and underestimated abilities of the videogames as media.

The lack of role-playing games among the projects can be explained by the fact that unlike American technical experts, the culture of tabletop role-playing games in the USSR was underdeveloped.

Key words: *gaming communities, indie games, Radio-86RK, radio amateurs, soviet game industry, Specialist, videogames.*

УДК 7: 781.038.6 – 051

Л. М. Микуланинець

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ МИТЦЯ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

У статті проаналізовано історичну трансформацію усвідомлення сутності митця у різні епохи – починаючи від Античності і до сучасності. Розглянуті провідні антропоцентричні культурологічні ідеї та їх вплив на розуміння творчої особистості у XX столітті, виявлено основні функції художника в епоху Постмодернізму.

Ключові слова: постмодернізм, творча особистість, історична епоха, культура.

Друга половина ХХ століття, особливо 70–80-ті роки характеризуються зміною культурно-філософських орієнтирів, які більшість дослідників називають епохою Постмодернізму. При досить ґрунтовному, хоча і доволі строкатому осмисленні даного феномену, у науковій думці сформувалося багато визначень та інтерпретацій як самої дефініції, так і центральних світоглядних проблем, що піднімає доба. За час утвердження постмодернізму як художнього напрямку в творчій обіг увійшла велика кількість праць, присвячених осягненню різних його аспектів – філософського, естетичного, культурологічного та мистецтвознавчого: Ж. Бодріяр, В. Бичков, Х. Кюнг, І. Льїн, Н. Маньковська, А. Хайсен, М. Шульц та ін. В українській гуманістиці осмислення зазначеної доби знайшло своє втілення у роботах Ю Андруховича, Т. Гуменюк, Л. Лавринович, Н. Нітієвської, М. Павлишина, І. Старовойт, Т. Уварової та ін.

Осмислення будь-якої епохи, у тому числі і Постмодерністської, неминуче приводить нас до питань, пов'язаних з усвідомленням функцій особистості, особливо творчої, як рушійної сили історичних соціокультурних процесів. Роль індивідуальності в житті людства все частіше стає предметом наукових досліджень: Р. Данильханова, Л. Грінін, Х. Келвін, С. Сидоренко. Однак, на наш погляд, дана наукова проблематика, особливо в національній науковій думці, є мало пізною і потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження – здійснити спробу осмислення трансформації ролі творчої особистості у постмодерністській культурній ситуації через аналіз філософських та культурологічних поглядів на роль митця у різні історичні періоди.

Початок європейської цивілізації більшість дослідників позначає епохою Античності. У цю добу домінуючим був фаталістичний погляд на особистість, згідно якого доля людини визначена завчасно. Однак прослідковується й ідея, яка проголошує, що від свідомої діяльності індивідуума багато залежить. Таким чином, починає формуватись постулат, згідно якого вільна воля людини може змагатися із визначеною богами долею.

Античні мислителі вперше піднімають питання про сутність мистецтва і творчого процесу, їх вплив на життя людини. Кожна філософська школа по своєму вирішувала дану проблему. Проте, історичний розвиток зазначеної епохи приводить до утвердження думки, що творчість покликана втілити єдність краси, добра, досконалої форми і змісту. Особливість античної культури полягає у тому, що креативність пов'язувалась не з вічністю і втіленням її сталих ідей, а з мінливим, скінченим буттям. Згідно твердженням Платона, митець, створюючи якийсь твір, копіює чуттєві речі, він продукує їх, будучи під впливом божественного натхнення. Аристотель вважав, що «народження» художніх творів є раціональним процесом. Таким чином, в епоху Античності особистість наділяється функціями провісника вищої божественної істини, яка стосується морально-етичних проблем. Часто цей перебіг відбувається через здійснення інтелектуальної діяльності. Проте, в суспільно-історичних процесах дії індивідуума зазвичай підкорюються фатуму.

У середньовіччі персону розглядалась як механізм реалізації божественних цілей. Цей факт пояснює анонімність більшість мистецьких зразків, оскільки творець культури не втілює свої власні погляди, а тільки передає божественний задум. З одного боку, функції творчої особистості є досить обмеженими – ретранслювати ідеї, які їй посилає Бог. З іншого ми бачимо, що людина трактується як передавач вищої істини, як

обранець, пророк. Тут вже прослідковується вища місіонерська функція митця.

Епоха Відродження кардинально переосмислює значення персони в соціумі. Це перший період європейської цивілізації, у якому питання особистості, її ролі в житті всього людства стали предметом теоретичних міркувань митців-гуманістів. Саме здоби Ренесансу весь розвиток культури буде направлений у сферу посилення антропоцентричності. Особлива увага літописців приділяється біографії видатних полководців чи політиків. З чого ми можемо зробити висновок, що тогочасних вчених цікавили передусім сильні постаті, які здатні своїми вчинками (не завжди підпорядкованими моральним нормам) змінити хід історії певної країни.

Функції художників даної епохи осмислюються в руслі традицій середньовіччя, хоча у діяльності, так званих, титанів яскраво проявляються індивідуальні особистісні творчі риси. Головне теза естетики Відродження – мистецтво відображає прекрасне в дійсності.

Бароко – наступний щабель у розвитку культури. У цей час активно розвивається нова наука, яка ґрунтується на раціональному пізнанні світу. Індивід розуміється як складова суспільства, він не є центром дослідження вчених. Теоретиків більше цікавлять питання загальносуспільного буття, ніж індивідуального. Хоча вони визнавали велику роль законодавців і державних діячів, усвідомлювали їх як рушійну силу, що впливає на становлення нації. У той же час, функції митців у суспільно-культурному житті певної країни не піднімалась. Втім, дана епоха заклала основи для появи нового типу творчої особистості – здатної тонко відчувати, страждати, переживати, мислити і фантазувати.

Класицизм з його естетикою просвітництва, змінює погляди на загальну природу індивідуума. Вперше персону стає центром теоретичного пізнання, що у великій мірі спричинено домінуванням раціонального типу мислення, у якому ключовим є питання віри у інтелект людини, її здатності привести до якісної зміни суспільства. Якщо в епоху Бароко особистість – це складова суспільства, то у даний період, навпаки, закони суспільства ґрунтуються на її природних особливостях. Ці позиції докорінно трансформують роль індивідуума у функціонуванні історичних процесів. При тому, що особистість есплікується як самостійна ланка, яка скеровує розвиток певної соціальної групи людей, вона адекватно може бути сприйнята лише в тому середовищі, в якому сформувалася.

Для класичного мистецтва цінним є ієрархічність жанрів, логічність, структурність, ясність форми. Центром уваги художників постає все типологічне. Людина розглядається як один із шаблів світобудови, її характеристика подається з домінуючої сторони. Утверджується роль особистості в якості певного статичного набору моральних (як позитивних, так і негативних) якостей. Героями художніх творів стають сильні індивідууми, які заради суспільного щастя готові пожертвувати власними інтересами і навіть життям.

Митець покликаний втілити естетичні ідеали і проблеми суспільства: проникнення у специфіку людських пристрастей і характерів; показ сильної персони (дуже часто монарха, або представника знаті); зображення духовного життя соціуму; патріотичні, піднесені теми тощо. Художники стають трансляторами громадського устрою, їхня творчість спрямована на виховання вищих моральних цінностей.

Епоха Романтизму, центром якої є внутрішній світ особистості, її емоції і переживання, трансформує усвідомлення ролі індивідуума. Звичайно, людина розуміється як засіб історичної закономірності. Однак у XIX столітті інтенсивний розвиток науки, зокрема філософії, демонструє неоднозначність поглядів дослідників на людину. Деякі (К. Brentano, Й. Гердер, Й. Геррес та ін.) майже зовсім не цікавляться

функціями персони, надаючи основне значення «народним рухам». Інші (Ф. Гізо, Ф. Міньє, Ф. Мішле) – говорять, що сильні духом постаті можуть пришвидшити або заповільнити настання певного суспільного явища.

Важливим аспектом у контексті нашого дослідження є той, що у романтизмі однією з центральних проблем філософії є творча особистість, її відношення із соціумом та світом. Вперше креативність трактується як вища цінність, яка допомагає індивідууму утвердитись. Митець, через свою діяльність, усвідомлює себе посередником між вищим початком (який в дану епоху осмислюється як природа), Богом і суспільством. Основною метою художника є перетворення не лише свого власного життя, але і держави, суспільства в цілому. Творча особистість тлумачиться романтиками, як така, що здатна транслювати вищу істину, тим самим впливати на хід історії.

XX століття – один із найскладніших періодів у житті людства, час нових ідеологічних засад. У дану добу активно розвивається наука, техніка, медицина, мистецтво, політика. В модерністську епоху, як ніколи раніше, виявив себе величезний інноваційний потенціал культури, здатної докорінно змінювати життя соціуму.

Однак, при значному науково-технічному розвитку, XX століття характеризується і кризовими явищами, які проникають у всі галузі й сфери життєдіяльності людини. Відчувається відрив особистості від витоків, укорінення її невіри у вищі сили, в самого творця – Бога. Світова цивілізація загнана у безвихідь, вона постає перед вибором: загибель як наслідок невміння знайти рішення глобальних проблем, або ж здійснення прориву у нові, раніше непізнанні, галузі буття.

Інтенсивність культурних і технічних змін вкрай ускладнює розуміння ролі особистості, і творчої зокрема, у функціонуванні соціальних та історичних процесів. Майже кожен вагомий науковець XX століття, чиї дослідження стосуються антропоцентричних проблем, дає своє бачення ролі індивідуума в цю добу. Дана стаття не має на меті податиповну ретроспективу поглядів на роль індивіда в культурі, ми тільки намітимо деякі тенденції, які характеризують означену проблему.

Однією із найбільш вагомих по впливу на філософію епохи Модерн стала ідея «надлюдини» Ф. Ніцше. Центром її є думка про вільну особистість сильної волі, яка сама утверджує моральні цінності, незалежна від колективної свідомості, для неї не існує жодних авторитетів. Мислитель був прихильником індивідуалізму, вважаючи, що сильна персона («надлюдина») має право панувати над усіма, суспільство повинно схилитися перед нею. До Ф. Ніцше жодний із митців не надавав такого важливого значення особистості, так кардинально не переосмислював її функції та сутнісні характеристики.

У кінці XIX – на початку XX століття все більшого поширення отримує теорія, згідно якої «одинокі» персони можуть кардинально змінити соціальний й історичний устрій. Науковці Н. Михайловський, К. Каутський висувають ідею, що роль індивідуума стає вагомішою, коли за ним слідує організована певною ідеєю група людей. Тим самим ми можемо прослідкувати думку, що функції особистого впливу посилює колективна свідомість.

Дійсність у XX столітті неоднозначна і заплутана. У цьому аспекті взаємовідносини людини із соціумом теоретиками осмислюються як одна із центральних філософських і культурологічних проблем. Американський науковець С. Хук відмічає, що діяльність особистості, з одного боку, є обмеженою середовищем, яке її оточує, а з іншого – функції індивідуума значно посилюються, коли у розвитку суспільства з'являються альтернативи [1]. Дослідник у своїх працях намічує одне із провідних питань модерну – зіткнення людини і зовнішнього світу. Дуже часто ця

боротьба приводить не лише до руйнування їх взаємозв'язків, але і поступового знищення індивідуума.

Незважаючи на значну кількість світоглядних протиріч, якими характеризується зазначена епоха, в усвідомленні ролі особистості робиться значний поступ. Персона трактується як вільна і автономна субстанція, яка хоч і вміщена в соціум і у певній мірі підпорядковується його законам, однак у вирішальні історичні моменти саме активний, незалежний індивід спрямовує хід розвитку суспільства та історії.

Важливим у ХХ столітті є той факт, що вперше висуваються ідеї емансипації, прав людини і громадянської свободи. Модернізм був сконцентрований на розширенні економічної, наукової, політичної і культурної діяльності персони. Після твердження Ф. Ніцше про смерть Бога для модерністської особистості вже не залишається жодних авторитетів, вона сама визначає моральні норми, цілі існування, навіть хронологічні межі свого життя. Ці процеси сконцентровують людину на усвідомленні власного «Я» та пошуку місця у світі.

Такі світоглядні зміни у розумінні особистості, а також соціальні та політичні катаклізми, що вирували у світі в першій половині ХХ століття, приводять до значних трансформацій в усвідомленні сутності митця. Дуже часто він есплікується як сила, що покликана знищити несвободу. Звідси конфліктність, антагонізм відчуження і протест до оточуючої дійсності. Художник-модерніст – бунтівник, який через свою незгоду намагається звернути увагу громадськості до антропологічних проблем епохи. Це одинокий індивідуум, що відділяється від соціуму, тим самим формує у широкого загалу критичну нонконформістську свідомість, намагаючись утримати інших людей від нівелювання власних особливостей.

У модернізмі художній твір розглядається як самостійний довершений світ, який має вагому цінність. Головна увага у ньому сконцентрована на розкритті вічних проблем буття та сутності особистості. З.Фрейд розуміє мистецтво як засіб психічного лікування окремого індивіда та суспільства загалом. Отже, ми спостерігаємо, що перша половина ХХ століття дає нам нове розуміння не тільки творчої особистості й самого продукту її діяльності.

Іншого трактування митець отримує в постмодернізмі. Якщо виходити із тлумачення даного періоду як особливого погляду на буття, виняткового відчуття, характерного для людини, яка живе в епоху раціональної кризи, то цілком обґрунтованою є думка У.Еко, що герой зазначеної доби – людина, якій дуже незатишно у всесвіті, розгублена, самотня, така, яка втратила духовні орієнтири. Слід особливо зазначити, що при кардинально нових постулатах даної епохи вона увібрала та творчо переосмислила весь хід розвитку людської цивілізації.

Постмодерністська культурна ситуація отримала риси соціально-політичної невизначеності, що привело до надання домінуючої ролі масовій свідомості, боротьби локалізму (регіоналізму) і глобалізму, появи пост утопічної анти прогресивної філософії, втрати культурної та національної ідентичності, освоєння плюралістичного типу само ідентифікації.

Мистецтво постмодернізму є фрагментарним, дискретним і еkleктичним. Саме тому основний творчий метод – колаж, сутнісною характеристикою якого є збирання у єдине ціле непок'єднаних ознак.

П. Павлідіс зазначає, що персона у дану епоху отримує великі можливості для того, що б займатися культурою, тим самим формуватися як особистість у контексті світової творчості. Однак, сучасний індивід розвивається в аспекті споживача «культурної продукції, і тому не здатний до свідомої культуротворчої діяльності, яка ґрунтується на вічних моральних нормах. Людина не у повній мірі реалізовується як

зріла персону, і у певній мірі залишається інфантильною [6].

В постмодернізмі культ незалежної особистості – той орієнтир, до якого у різні епохи прагнув митець. Проте, художники-постмодерністи усвідомлюють, що будь-які спроби покращити світ є марними, людина не здатна ні виправити, ні навіть досягнути чи систематизувати його процеси. Та місія, яка їй залишається – культурне освоєння здобутків попередніх епох, і на їх основі створювати власне мистецтво, яке по суті буде наділене рисами еkleктики, повторюваності, варіювання, цитування тощо.

На думку Т. Гуменюк: у другій половині ХХ століття авторський стиль змінюється поетикою загального місця, підкреслено стертою, банальною мовою; художник втрачає привілейоване становище, акцент переноситься на безособовий текст; у творі постмодерністичного спрямування ретельно вибудована оповідь поступається місцем фрагментарності, зовнішній невідшліфованості, неоздобленості; замість єдиного «Я» героя перед нами постає розірвана свідомість; відкритий, розімкнений текст припускає багатоманітність інтерпретацій, підключення будь-яких (соціальних, історичних, психологічних...) контекстів [2, с. 25–25]».

Тобто, ми бачимо, що в дану епоху творча особистість тлумачиться як така, що не має свого індивідуального обличчя, а постійно використовує набір масок, вона позбавлена усілякої визначеності й розумності, підкорюється неконтрольованому потоку почуттів та пристрастей, втрачається традиційне егоцентричне бачення персони.

В. Курицин, виокремлюючи суттєву рису постмодернізму зазначає, що для епохи характерним є: «віртуальність» світу; феномен подвійної присутності, що розуміється як те, що митець у кожній ситуації виступає як мінімум у двох функціях: він присутній одночасно тут і там у якості суб'єкта й об'єкта культури [3, с. 222].

Отже, проведений ретроспективний аналіз поглядів на творчу особистість дає можливість зробити наступні висновки: проблема художника та його ролі в історії цікавила теоретиків починаючи з епохи Античності і до сьогодення. У процесі розвитку людства трансформувались розуміння сутності митця – від досить невеликого індивідуума, дії якого підпорядковані вищим силам – фатуму, Богу (античність, середньовіччя, бароко), до персони, вчинки якої мотивовані раціональною чи емоційною складовою її існування (епоха Класицизму, Романтизму).

ХХ століття – період величезних соціально-історичних потрясінь – демонструє зміну поглядів філософів та культурологів на усвідомлення творчої особистості та її історичної місії. Епоха Модерн активно вводить у суспільне життя нового, вільного від будь-яких норм митця, для якого єдиним авторитетом є власне бачення світу. Однак, у даний час утверджується право художника самому визначати, яку естетичну концепцію сповідувати, у якій історичній епосі жити, який світ створювати. Поряд із новаторськими модерністськими ідеями продовжують функціонувати, так звані, традиційні погляди на творчу особистість, які були утверджені у попередні епохи.

Роль митця в епоху Постмодернізму є враз складною і неоднозначною (як власне і «продукти» діяльності). Його місія полягає у відтворенні атмосфери абсурдності буття, розкритті культури незалежної особистості, поєднанні в єдине ціле різних жанрів, течій і напрямів, висвітленні синтезу непокінчених у реальності способів людського існування, театралізації навколишньої дійсності тощо. З одного боку, художник нібито наділений великими можливостями, прояви його свободи і фантазії не скуті жодними законами чи обмеженнями. З іншого – в жодну іншу епоху митець не був таким безправним і без особистісним, непотрібним соціуму, як у постмодерністську добу.

На звершення слід відмітити, що дана публікація не вичерпує все коло питань, пов'язаних з розумінням трансформації ролі творчої особистості в епоху

Постмодернізму. Перспективним нам ввижається детальне вивчення функцій митця у кожному епоху, через аналіз антропологічних праць провідних теоретиків конкретної доби з позиції історичного, культурологічного, системного, соціокультурного та інших наукових підходів. Ґрунтовного дослідження потребує питання усвідомлення значення творчої особистості в ХХІ столітті, коли філософія і культура стоять на порозі відкриття нового стильового напрямку.

Список використаної літератури

1. Гринин Л. Е. Роль личности в истории: история и теория вопроса [Электронный ресурс] / Л. Е. Гринин // Философия и общество. – 2011. – № 4. – С. 175–193. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/lektsiya-rol-lichnosti-v-istorii-istoriya-i-teoriya-voprosa> ; Grinin L. Ye. Rol lichnosti v istorii: istoriya i teoriyavoprosa [Elektronnyy resurs] / L. Ye. Grinin // Filosofiya i obshchestvo. – 2011. – № 4. – S. 175–193. – Rezhim dostupa : <http://cyberleninka.ru/article/n/lektsiya-rol-lichnosti-v-istorii-istoriya-i-teoriya-voprosa>.

2. Гуменюк Т. К. Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : спец. 09.00.08 / Тетяна Костянтинівна Гуменюк; Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2002. – 30 с. ; Humeniuk T. K. Postmodernizm yak transkulturnyi fenomen. Estetychnyi analiz : avtoref. dys. ... d-ra filosof. nauk : spets. 09.00.08 / Tetiana Kostiantynivna Humeniuk; Kyivskiy natsionalnyi un-t im. T. Shevchenka. – Kyiv, 2002. – 30 s.

3. Курицын В. К ситуации постмодернизма / В. Курицын // НЛЮ. – 1995. – № 11. – 345 с. ; Kuritsyn V. K situatsii postmodernizma / V. Kuritsyn // NLO. – 1995. – № 11. – 345 s.

4. Мурашкин М. Г. Эстетика : моногр. / М. Г. Мурашкин. – Днепропетровск : ПГАСА, 2016. – 120 с. ; Murashkin M. G. Estetika : monogr. / M. G. Murashkin. – Dnepropetrovsk : PGASA, 2016. – 120 s.

5. Нітієвська М. Постмодернізм – одне з провідних явищ в сучасній культурі / М. Нітієвська // Музикознавча думка Дніпропетровщини. – Дніпропетровськ, 2006. – Вип. 2. – С.163–173 ; Nitiiivska M. Postmodernizm – odne z providnykh yavyschch v suchasniy kulturi / M. Nitiiivska // Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny. – Dnipropetrovsk, 2006. – Vyp. 2. – S.163–173

6. Павлидис П. Личность в постмодернистском восприятии. К противоречиям современного образования [Электронный ресурс] / П. Павлидис // Инновации в образовании – 2005. – № 6. – С. 55–64. – Режим доступа : [:http://www.ilhs.tuc.gr/ru/Postmodernism_i_lichnost.htm](http://www.ilhs.tuc.gr/ru/Postmodernism_i_lichnost.htm) ; Pavlidis P. Lichnost v postmodernistskom vospriyatii. K protivorechiyam sovremennogo obrazovaniya [Elektronnyy resurs] / P. Pavlidis // Innovatsii v obrazovanii – 2005. – № 6. – S. 55–64. – Rezhim dostupa : [:http://www.ilhs.tuc.gr/ru/Postmodernism_i_lichnost.htm](http://www.ilhs.tuc.gr/ru/Postmodernism_i_lichnost.htm)

7. Рой С. С. Культурологія: історія зарубіжної культури / С. Рой. – 2-ге вид., доп. – Київ : Логос, 2015. – 389 с. ; Roi Ye. Ye. Kulturolohiia: istoriia zarubizhnoi kultury / Ye. Roi. – 2-he vyd., dop. – Kyiv : Lohos, 2015. – 389 s.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2017

L. Mykulanynets

THE TRANSFORMATION OF THE ROLE OF ARTIST IN THE POSTMODERN EPOCH

Historical transformation and cognition of artist's nature in various epochs – from

ancient times till modern period - has been analysed in the article. There has been discovered that understanding different epochs, including postmodern, leads us to questions, which are connected with cognition of personality functions, especially artistic ones, as a mover of historical, sociocultural processes. The role of individuality in human life becomes the subject of scientific researches by R. Danylkhanova, L. Grynyn, Kh. Celvin, S. Sydorenko. However, this subject matter, especially in national scientific thought, is of less interest and requires further study.

Leading anthropocentric culturological ideas and their influence on understanding personality in the 20th century have been considered. Also the main functions of an artist in the postmodern epoch have been elucidated. As a result of research the author concluded that the problem of an artist and his role in the history was interesting for theoreticians from ancient world till now. In the process of human development understanding of artist's being has been transforming – from quite busy individual, actions of which were subordinated to higher power – fate, God (ancient world, middle ages and baroque) to the person whose actions were motivated by rational or emotional component of his being (classical period, romanticism).

The 20th century illustrates the change in philosophers and culturologists' views on artistic personality cognition and his historical mission. Modern epoch actively introduces free artist's regulations in social life and the main authority is personal world view. However, nowadays there have been formed the right of an artist to define, which aesthetic concept to profess, in which historical epoch to live and which world to create. Besides innovative modernistic ideas, there are traditional views on creative personality, which were established previously.

The role of an artist in the postmodern epoch is quite complex and ambiguous (as “products” of activity). It depends on creation of absurd existence atmosphere, disclosure of independent personality, combination of various genres, currents and trends, elucidation of non-combined methods of human existence, theatricality of surrounding reality, etc. On the one hand, an artist is given great opportunities with freedom of expression and his imagination is not constrained by some laws or restrictions. On the other hand, in any other epoch he wasn't so disenfranchised and impersonal, needless to society as in the postmodern period.

The whole range of issues, which are connected with the transformation of understanding and the role of artistic personality in the postmodern epoch are not covered in the given publication. We consider the perspective to deep study the functions of an artist in the each through the analysis of anthropological studies of leading theorists of a concrete period from historical, culturological, systemic, sociocultural and other scientific approaches. The question of important awareness of artistic personality in the 21st century needs a thorough study, when philosophy and culture are on the verge of discovery of a new stylistic direction.

Key words: *creative personality, culture, historical epoch, postmodern period.*

УДК 070.431.1:654.19(477)

М. В. Нагорняк

КЛІШЕ І ШТАМП У НОВИНАХ НА РАДІО (НА ПРИКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ 1-ГО КАНАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО РАДІО)

У статті виявлено та проаналізовано природу надмірного вживання кліше і штампів у текстах новин 1-го каналу Національного радіо. При цьому використовувався метод вивчення та узагальнення досвіду роботи редакції новин 1-го каналу Національного радіо, завдяки якому стало можливим заглибитися у змістову, структурну, мовностилістичну частини новин з точки зору доцільності введення у текст кліше та штампів. Дескриптивний метод застосовано до характеристики особливостей сутності новин, їхньої структурної побудови. Порівняльний метод дозволив зіставити новини, в яких використовувалися кліше і штампи, з тими новинами, в яких ці елементи були відсутні, і на такій основі виробити оптимальний варіант подачі нових відомостей. Серед результатів є те, що встановлено: кліше і штампи є органічним елементом новини, що зумовлено нехтуванням стандартів інформаційного мовлення; доведено, що посиленість вживання кліше й штампів є наслідком недостатньої підготовчої роботи ведучого (редактора); виявлено та проаналізовано численні мовні кліше й штампи у новинах на воєнну тематику, що є неприпустимим з огляду на канони новинного мовлення.

Ключові слова: *новина, інформаційне повідомлення, інформаційний випуск, кліше, штамп.*

Новини вважаються первинним та основним продуктом радіостанції будь-якої форми власності, адже вони є універсальними, призначеними для всіх і кожного. Новини високої якості здатні зробити станцію конкурентоздатною на ринку надання інформаційних послуг електронними медіями, встановити максимальний рівень довіри зі слухачами (користувачами мережі). На жаль, нові виклики технологічного, творчо-ідеологічного спрямування часто-густо унеможливають пошук, добір, відбір, обробку та оприлюднення якісного новинного контенту. Під якісними новинами авторка має на увазі такі інформаційні повідомлення, підготовка та презентація яких здійснюється відповідно до стандартів новинного мовлення. Вони вибудовуються на основі технологічного принципу викладу новин, сутність якого полягає у максимальному наслідуванні структури усної розповіді новин.

Процес підготовки та оприлюднення новин радіостанціями відбувається, здебільшого, і в режимі прямого ефіру, і в межах інтернет-сайту. Медійні реалії є такими, що переважна більшість радіостудій не можуть визначитися із тим, що для них є первинним – новини в ефірі чи новини на сайті. Відтак, критерії підготовки якісної новини залишаються розмитими.

Деякі дослідники новинної радіомовної комунікації дотримуються думки, що діяльність радіо у мережі спричинила появу своєрідної мови подачі інформації, яку називають електронною. Йдеться про поєднання елементів усного та письмового видів мовлення. Однією із ознак електронної мови є широке застосування у текстах новин кліше і штампів, що свідчить про засилля мовних стереотипів у практиці радіо.

Різке посилення динаміки суспільно-політичного життя в Україні, перенасичення патогенною інформацією, конвеєрний характер роботи інформаційних служб радіо,

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ФІЛОСОФІЯ, КУЛЬТУРОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ
ВИПУСК 13

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.наук., проф. К. В. Балабанов

Редакційна колегія серії:

Відповідальний редактор – д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш

Заступник відповідального редактора – к.мист., доц. Г. І. Батичко

Відповідальний секретар – к.і.н., доц. С.Є. Орехова

Засновник Маріупольський державний університет
87500, м.Маріуполь, пр.Будівельників 129а
тел: (0629)52-99-46, e-mail: visnyk-culturology@mdu.in.ua
Web-page: www.visnyk-culturology.mdu.in.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації.
(Серія КВ №17804-6654Р від 24.05.2011)
Тираж 100 примірників. Замовлення №469.2

Видавничий центр МДУ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №4930 від 07.07.2015

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів
Редакція не несе відповідальності за авторський стиль статей

© МДУ, 2017